

חינוך בפרשה - בלק

מה טובו אהליך!

לפני שנים ראיתי 'קליפ': ילד מאחר כל בוקר לביה"ס. המורה מעמידו ומענישו ב'סרגל על כף היד' [זוכרים את הימים ההם?]. בוקר אחד, המורה בדרכו לביה"ס, כשהוא מבחין בילד 'המאחר הכרוני' מוביל את אִמּוֹ הנכה בכסא גלגלים ל'מרכז יום' למוגבלים. למרות שממהר, הילד 'שוב' איחר. המורה שהיה רגיל להענישו על איחוריו, רוכן לעברו ומחבקו בחמלה, ואף מוסר לילד את ה'סרגל', כאילו אומר ומודה "האמת, אני ראוי לעונש, לא אתה..."

כדאי לקרוא סיפור זה שוב, ושוב, וכל פעם לחשוב 'מה זה מעורר בי'. התלמיד המאחר - האם אני יודע למה? הילד שטרם הביא חוברת, האב שלא הגיע לאסיפת הורים ולא התקשר, התלמיד שלא משתתף בטיולים... כמה אני מכיר את תלמידי? האם אני מבין לליבם? האם מחשבתי עליהם או רק על עצמי...?

רופא לומד ולומד, שנים ארוכות של למידה. הוא לומד את אנטומיית גוף האדם וחכמת הפיזיולוגיה, את מכלול החוליים ל"ע והפתולוגיה שלהם, את נפלאות השם במציאת מזור ומרפא במכלול רחב של טיפולים ותרופות. הרופא גם לומד את הריאקציות בין התרופות ואת ההשלכות הרבות שיש להם. הוא לומד את ענייני הבדיקות למיניהם ומתן אבחנות מבדילות, ועוד... לאורך 6-7 שנות למידה קשוחות.

זה לא מספיק! בבוא אדם לפניו למרפאה, על הרופא 'להכיר את הפציינט'! מה מצבו הבריאותי הכללי, האם נוטל תרופות קבועות ולמה? הסובל מעודף לחץ דם, ממחלה אימונולוגית? האם נותח בעבר... אי אפשר 'לגשת' לחולה מבלי להכירו. לא די בהכרת 'עולם הרפואה', הרי מטפלים באדם - 'עולם ומלואו'.

בלעם, גדול נביאי הגוים, רוכב על אתונו. והנה, האתון סוטה אל השדה. בלעם מכה. היא מלחיצה את רגלו במשעול כרמים. הוא מכה שוב. היא רובצת תחתיו, ובלעם מכה שוב, במקל. גם כאשר הקב"ה משנה סדר הבריאה והאתון פותחת את פיה ומגיב, ממשיך בלעם בהצטדקותו. רק כאשר וַיִּגַּל ה' אֶת עֵינָיו בְּלִעָם וַיֵּרָא אֶת מַלְאָךְ ה' נָצַב בְּדֶרֶךְ וַחֲרָבוֹ שְׁלֹפָה בְּיָדוֹ... מתנצל בלעם: וַיֹּאמֶר בְּלִעָם אֶל מַלְאָךְ ה' חֲטָאתִי כִּי לֹא יָדַעְתִּי כִּי אַתָּה נָצַב לְקִרְאָתִי בְּדֶרֶךְ... לא רק 'לא ידעתי' אלא 'חטאתי כי לא ידעתי'. אי הידיעה חשובה כחטא! יש לדעת! אין דברים סתם. אינך יודע, ומכה? כאשר אינך יודע - השתדל לדעת!

מחנך טוב משקיע בהכרת תלמידיו, כישוריהם וערכיהם. לא כחטטן אלא כחלק מהמינוף החינוכי. רבן יוחנן בן זכאי היה מונה שבח חמשת תלמידיו **בינו לבין עצמו** (רבינו יונה), כי ככל שהרב מכיר את יכולות ואופי תלמידיו כך הוא מטיב לחבור אליהם, ללמדם ולחנכם. כאשר מחנך מפנים כי עיקר תפקידו הק' אינו 'לְלַמֵּד חומרים' אלא 'ללמד תלמידים - את החומר', הוא משקיע בהכרת אישיות תלמידיו, הם במרכז.

בלעם הרשע מודה על האמת. הוא מתנשא שהוא "יָדַע דַּעַת עֲלִיּוֹן" בעוד "דעת בהמתו לא היה יודע" (ברכות ו'). על רופא להכיר 'עולם הרפואה' ואף 'עולם התלמיד'. מחנך מכיר את סוגיות הנלמדות, את החומרים, את כללי הת"ת, את הלכות מלמדים - ועליו להכיר גם את נפש תלמידיו והעולם בהם חיים.

בלעם קולט את נחיתותו. אתון זוכה לראות מלאך לפניו... חטאתי כי לא ידעתי! הרי שהנני חוטא שפל!

ביום השלישי מבין 'ששת הימים' זכו חיילים ראשונים לפרוץ ולהגיע בס"ד לכותל המערבי. החיילים התרפקו על האבנים הקדושות והעתיקות, פרצו בבכי, בכי של כלל ישראל ששב לאחר תשע עשרה שנות פרידה... קצין דתי ראה את חברו, חייל 'קיבוצניק', בוכה כילד קטן. שם ידו על כתפו ושאל באהבה "הדתיים בוכים, המסורתיים המזרחיים בוכים. אתה, מה לך בוכה?". השיב החייל ה'חילוני': אני רואה שְׁחֲבָרִי בוכים, וממש לא הבנתי למה. התבוננתי וקלטתי כמה אני רחוק, עד שאיני מבין את בכיים. על זה אני בוכה, על עצמי".

מחנך ש'לא מבין' למה תלמידו מתקשה, למה ילד מתחנן שְׁהַרְבֵּה לא יתקשר לאבא, לא מבין שמרגישים רע ויש כאבי בטן מִרִּיטְלִין, אל לו לכעוס על התלמיד אלא לבכות על עצמו. למה אינו מכיר את תלמידיו, למה הוא לא מחובר אל עולמם, הוא עובד ועובד - בְּנִיּוֹטָרְל, לא באמת מתקדם. מחנך שלא חש נפש תלמידו - שישקיע בעצמו, יבסס בתודעתו עיקרי תפקידו, כדי שלא יכריז 'חטאתי כי לא ידעתי'.

לראות. בעין טובה. באהבה. להכריז "מה טבו אהליך יעקב וגו'". למרות הכל - כמה טוב!

ואנחנו בשם ה' נזכיר!

יחיאל מיכל מונדרוביץ

להארות והזמנות: 123ymm@gmail.com